

LOIMAAN SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUKESKUS

Loimaan kaupungin vammaispalveluohje

**Hyväksytty Loimaan kaupungin hyvinvointivaliokunnassa 11.02.2020 § 13
Vammaispalveluohje tulee voimaan 1.3.2020**

SISÄLLYS

1	YLEISET SÄÄNNÖKSET	4
1.1	Vammainen henkilö.....	4
1.2	Palvelujen järjestämisvelvollisuus ja lain toissijaisuus.....	4
1.3	Palvelusuunnitelma (asiakassuunnitelma)	4
1.4	Hakeminen ja päätöksenteko	5
1.5	Muutoksenhaku.....	5
2	KUNNAN ERITYINEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUS JA SEN PIIRIIN KUULUVAT PALVELUT JA TALOUDELLISET TUKITOIMET (subjektiiviset oikeudet).....	6
2.1	Asunnon muutostyöt (VpL 9 § ja VpA 12 §, 13 §)	6
2.2	Asunnon välineet ja laitteet (VpL 9 § ja VpA 12 § ja 13 §)	7
2.3	Henkilökohtainen apu (VpL 8 §, 8c §, 8d §)	7
2.3.1	Henkilökohtainen apu ja lapset.....	9
2.3.2	Henkilökohtainen apu ja palveluasuminen	9
2.3.3	Henkilökohtainen apu ja omainen.....	9
2.3.4	Henkilökohtaisen avun järjestämistavat.....	9
2.4	Kuljetuspalvelut (VpL 8 § 2 mom. ja VpA 4 §, 5 §, 6 §)	10
2.4.1	Asiointi- ja virkistysmatkat	11
2.4.2	Työmatkat.....	11
2.4.3	Opiskelumatkat.....	11
2.4.4	Vaikeavammaisten päivätoimintamatkat	12
2.4.5	Kuljetuspalvelun palvelukäytäntöjä.....	12
2.5	Palveluasuminen (VpL 8 §, VpA 10 §, 11 §)	12
2.6	Vaikeavammaisten henkilöiden päivätoiminta (VpL 8 §, 8b §)	12
3	HARKINNANVARAISET PALVELUT JA TUKITOIMET (määrärahasidonnaiset palvelut).....	14
3.1	Kuntoutusohjaus ja sopeutumisvalmennus (VpL 8 §, VpA 15 §)..	14
3.2	Taloudelliset tukitoimet.....	15
3.2.1	Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet (VpL 9 §, VpA 17 §)	15
3.2.2	Liikkumisvälineet, erityisesti korvaus auton hankinta- ja muutostyökustannuksiin.....	15
3.2.3	Ylimääräiset vaatekustannukset (VpL 9 §, VpA 18 §).....	16
	3.2.4 Ylimääräiset ravintokustannukset (VpL 9 §, VpA 19 §).....	17

4 ASIAA KOSKEVAT SÄÄDÖKSET JA OHJEET	18
--	----

1 YLEISET SÄÄNNÖKSET

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987, vammaispalvelulaki) ja asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (759/1987, vammaispalveluasetus) sisältävät säännökset vammaispalvelulain mukaisten palveluiden ja taloudellisten tukitoimien järjestämisestä. Vammaispalveluiden tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Palvelut ja tukitoimet järjestetään siten, että ne tukevat vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista.

1.1 Vammainen henkilö

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan vammaispalvelulaissa henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. (VpL 2 §)

Pitkäaikaisuudella tarkoitetaan sitä, että henkilöllä on vammasta tai sairaudesta johtuen vähintään yli vuoden kestävä haitta.

1.2 Palvelujen järjestämisvelvollisuus ja lain toissijaisuus

Kunnan on huolehdittava siitä, että vammaiselle tarkoitettut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestettäessä on otettava huomioon asiakkaan yksilöllinen avun tarve. (VpL 3 §)

Vammaispalvelulain mukaan kunnalla on erityinen järjestämisvelvollisuus vaikeavammaisille tarkoitettuihin ns. subjektiivisiin palveluihin ja tukitoimiin. Lisäksi vammaispalvelulain mukaan myönnetään harkinnanvaraisia palveluita ja tukitoimia, jotka on tarkoitettu kaikille vammaisille ja ovat määrärahasidonnaisia.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammainen henkilö ei saa riittäviä tai hänelle sopivia palveluja muun lain nojalla. Vammaispalvelulakiin nähden ensisijaisia lakeja ovat esim. sosiaalihuoltolaki, päivähoitolaki, laki omaishoidon tuesta, sairausvakuutuslaki ja perusopetuslaki. Vammaispalvelulaki on kuitenkin lähtökohtaisesti ensisijainen lakiin kehitysvammaisten erityishuollosta nähden. (VpL 4§)

1.3 Palvelusuunnitelma (asiakassuunnitelma)

Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on ilman aiheetonta viivytystä laadittava palvelusuunnitelma siten kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 7 §:ssä säädetään. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus, tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta. Palvelusuunnitelma on tarkistettava, jos vammaisen henkilön palveluntarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinkin tarpeen mukaan. (VpL 3a §)

1.4 Hakeminen ja päätöksenteko

Vammaispalvelulain mukaisia tukitoimia ja palveluja myönnetään henkilöille, joilla kotikuntalain mukainen kotipaikka on Loimaa.

Vammaispalvelulain mukainen hakemus tulee saattaa vireille pääsääntöisesti kirjallisesti. Hakemuksesta tulee käydä ilmi palvelun tai taloudellisen tuen tarve. Hakemukseen tulee liittää lääkärintodistus tai muu asiantuntijalausunto (esim. fysio- tai toimintaterapeutti).

Vammaispalveluiden ja tukitoimien haku-aika on ympäri vuoden. Hakemuslomakkeita saa sosiaalitoimistosta sekä Loimaan kaupungin internetsivuilta.

Vammaispalvelujen ja tukitoimien tarve on selvitettävä vammaisen henkilön tilanteen ja olosuhteiden edellyttämällä tavalla. Selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä (7) arkipäivänä siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä vammaispalveluun. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheutonta viivytystä ja viimeistään kolmen (3) kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt hakemuksen, jollei asianselvittäminen erityisestä syystä vaadi pidempää käsittelyaikaa. (VpL 3a §)

Vammaispalvelulain mukaisia taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden (6) kuukauden kuluessa kustannusten syntymisestä. (VpA 20 §)

Päätös tarkistetaan aina, kun asiakkaan olosuhteet muuttuvat. Muuttuneiden olosuhteiden ilmoittaminen vammaispalvelun viranhaltijalle on asiakkaan vastuulla.

Palveluja koskevia takautuvia päätöksiä ei tehdä. Palvelu alkaa aikaisintaan päätöksentekoajankohdasta tai seuraavan kuukauden alusta.

1.5 Muutoksenhaku

Viranhaltijan tekemään päätökseen haetaan oikaisua hyvinvointivaliokunnalta, jonne oikaisuvaatimus on toimitettava 30 vrk:n kuluessa päätöksen tiedoksisaanista. Hyvinvointivaliokunnan oikaisuvaatimuksesta tekemään päätökseen on mahdollista hakea muutosta valittamalla siitä Turun hallinto-oikeuteen.

2 KUNNAN ERITYINEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUS JA SEN PIIRIIN KUULUVAT PALVELUT JA TALOUDELLISET TUKITOIMET (subjektiiviset oikeudet)

Kunnalla on erityinen järjestämisvelvollisuus vaikeavammaisten henkilöiden palvelujen ja taloudellisten tukitoimien järjestämiseen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee niitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Vaikeavammaisuuden määrittely perustuu sekä sosiaali- että terveydenhuollon asiantuntijan arvioon. Terveystieteiden asiantuntija arvioi toiminnallisten esteiden pysyvyyden sekä vamman tai sairauden keston. Vammaispalvelun viranhaltija arvioi fyysisen ympäristön, palvelukokonaisuuden, sosiaalisen tilanteen sekä muiden yksilöllisten tekijöiden merkityksen palvelutarpeen kannalta.

Päätöksenteossa on otettava huomioon, että vammaispalveluilla on tarkoitus saattaa vammaisen henkilö yhdenvertaiseen asemaan vastaavan ikäisten vammattomien henkilöiden kanssa. Henkilökohtaisen avun (VPa 8c §) päätöksenteossa palvelun myöntäminen kohdennetaan lain mukaan henkilöille, joilla avun tarve ei johdu pääsääntöisesti ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista. Vammaispalvelulaissa ei muuten ole ikään perustuvia määrittelyjä. Päivätoiminta lain tarkoittamassa mielessä on kuitenkin tarkoitettu työikäisille vaikeavammaisille henkilöille.

Kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut ovat:

1. Asunnon muutostyöt
2. Asunnon välineet ja laitteet
3. Henkilökohtainen apu
4. Kuljetuspalvelut
5. Palveluasuminen
6. Vaikeavammaisten henkilöiden päivätoiminta

2.1 Asunnon muutostyöt (VpL 9 § ja VpA 12 §, 13 §)

Kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset silloin, kun hän vammansa tai sairautensa vuoksi välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista. Asunnon muutostyöksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu ja esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä.

Vaikeavammaisen henkilön vamman tai sairauden vuoksi tehtäviä välttämättömiä asunnonmuutostöitä ovat esim. ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen/WC:n laajentaminen/rakentaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituudessa asunnossa suoritettavat välttämättömät rakennustyöt.

Lain mukaan voidaan korvata ainoastaan henkilön vakituiseen asuntoon tehtävät välttämättömät muutostyöt. Vammaispalvelulain mukaisia asunnon muutostöitä ei ole tarkoitettu peruskorjaukseen.

Asunnon muutostöistä aiheutuvien kustannusten tulee olla kohtuullisia ja korvaus myönnetään vamma ja sairaus huomioon ottaen edullisimman toteuttamistavan mukaan. Asiakkaan tulee hankkia kirjallinen lupa muutostöihin asunnon omistajalta tai taloyhtiöltä ennen kuin muutostyöt voidaan aloittaa. Asiakas valvoo asunnon muutostöiden toteuttamista.

2.2 Asunnon välineet ja laitteet (VpL 9 § ja VpA 12 § ja 13 §)

Vaikeavammaiselle henkilölle korvataan asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee niitä suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista.

Asunnon välineet ja laitteet voidaan hankkia kunnan omistukseen ja antaa vaikeavammaiselle henkilölle käytettäväksi. Vammaispalveluista myönnettäviä asunnon välineitä ja laitteita ovat kiinteästi asennettavat laitteet, kuten esimerkiksi sähköiset ovenavauslaitteet ja nostolaitteet. Lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvia apuvälineitä, kuten liikkumisen apuvälineitä, tulee tiedustella terveyskeskuksen fysioterapeuteilta.

Hissejä kustannetaan asuinrakennukseen vain, jos asunto muuten on vammaiselle henkilölle sopiva eikä muita ratkaisuja asumisen turvaamiseksi ole. Hissi voidaan kustantaa ainoastaan silloin, kun se turvaa asiakkaan välittömän pääsyn asuntoon. Kerrostalojen yleiseen käyttöön tarkoitetut hissit eivät kuulu vammaispalvelun piiriin. Kerros- ja rivitaloissa taloyhtiöiltä tarvitaan lupa asunnon välineiden ja laitteiden asentamiseen.

2.3 Henkilökohtainen apu (VpL 8 §, 8c §, 8d §)

Henkilökohtaista apua myönnettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista johtuva avun tarve ei oikeuta vammaispalvelulaissa tarkoitettuun henkilökohtaiseen apuun. Ikäihmisille suunnatut palvelut ja tukitoimet järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella.

Henkilökohtaisella avulla on tarkoitus mahdollistaa ja tukea vaikeavammaisen henkilön itsenäistä elämää, omia valintoja ja hänen omaehtoista toimintaansa. Tämä edellyttää vaikeavammaiselta henkilöltä kykyä itse määritellä avun sisältö, toteuttamistapa ja toteuttamisaika. Henkilökohtaista apua toteutettaessa vaikeavammaisen henkilön pitää kyetä ohjaamaan tilannetta ja toimintaa, jossa avustaja työskentelee ja saa vaikeavammaiselta henkilöltä toimintaohjeensa.

Vaikeavammaisen henkilön näkemysten selvittämisessä voidaan käyttää erilaisia kommunikointimenetelmiä. Täysi-ikäisen asiakkaan näkemystä selvittäessä tulee erityistilanteissa huomioida asiakaslain 9 §:n määräykset. Alaikäisen asiakkaan mielipidettä selvittäessä huomioidaan holhoustoimilain, hallintolain ja asiakaslain määräykset koskien alaikäisen puhevallan käyttöä.

Vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua ei myönnetä vaikeavammaisille henkilöille, joiden riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon tukitoimin. Näin ollen henkilökohtaista apua ei voi saada, jos henkilö on laitoshoidossa tai pitkäaikaisessa sairaalahoidossa. Henkilökohtaista apua ei myönnetä myöskään silloin, jos avuntarve on määrältään ja sisällöltään tai välttämätön apu toteuttamistavaltaan laitoshoitoon verrattavaa, pääasiassa sairaanhoidon osaamista tai muuta erityisosaamista jatkuvasti ja pitkäaikaisesti, vaikka apu annetaan vaikeavammaisen henkilön omassa kodissa. Mikäli avun tarve painottuu selkeästi huolenpitoon, hoivaan ja valvontaan tai työntekijälähtöiseen hoitoon, ei vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua myönnetä. Tällöin kyseen tulevat ensisijaisesti omaishoidon tuki, kehitysvammahuollon erityispalvelut tai muut sosiaali- ja terveystyöpalvelut, esimerkiksi kotihoito.

Henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee. Päivittäisillä toimilla tarkoitetaan niitä toimintoja, joita tehdään joka päivä tai harvemmin, mutta kuitenkin toistuvasti. Päivittäisiin toimiin lukeutuvat muun muassa pukeutuminen, henkilökohtaisen hygienian hoito, vaate- ja ruokahuolto, kodin siisteydestä huolehtiminen. Vaikeavammaisen henkilön osallistuminen huollossaan tai hoidossaan olevan lapsen päivittäisiin toimiin voidaan mahdollistaa henkilökohtaisella avulla.

Työllä tässä tarkoitetaan työsuhdetta tai yritystoimintaa, josta vammaisen henkilö saa toimeentulonsa kokonaan tai osittain. Välttämättömään henkilökohtaiseen apuun oikeuttavana pidetään opiskelua, joka johtaa tiettyyn tutkintoon tai ammattiin tai vahvistaa vaikeavammaisen henkilön ammattitaitoa sekä parantaa hänen mahdollisuuksiaan työllistyä; esimerkkeinä ammatillisiin opintoihin valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus. Muunlainen opiskelu katsotaan harrastukseksi ja siihen henkilökohtainen apu järjestetään harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen tarkoitettujen tuntimäärien puitteissa.

Henkilökohtainen apu sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen antaa vaikeavammaiselle henkilölle mahdollisuuden esim. tavata ystäviä ja sukulaisia sekä muita ihmisiä kodin ulkopuolella.

Harrastuksia, yhteiskunnallista osallistumista tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämistä varten henkilökohtaista apua on järjestettävä vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avuntarvetta.

2.3.1 Henkilökohtainen apu ja lapset

Normaalisuusperiaatteen mukaisesti vaikeavammaiselle lapselle voidaan myöntää henkilökohtaista apua ikätasoa vastaavaan asiointi-, harrastus- ja virkistystoimintaan. Ensisijaisesti kyse on tällöin kodin ulkopuolella tapahtuvasta toiminnasta. Vanhempien lapselleen antama hoiva ja huolenpito eivät ole lain tarkoittamaa avustamista, eikä sitä toteuteta henkilökohtaisen avun turvin.

Ensisijainen vastuu päivähoidossa tarvittavasta avusta on päivähoidolla. Perusopetuslain mukaan vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut sivistystoimen toteuttamana.

2.3.2 Henkilökohtainen apu ja palveluasuminen

Vammaispalvelulain mukaisen vaikeavammaisten palveluasumisen tai muiden asumispalveluiden piirissä olevien vaikeavammaisten henkilöiden avun saanti päivittäisissä toimissaan kotona turvataan edelleen palvelutalon tai asumisyksikön henkilökunnan antamalla avulla. Henkilökohtainen apu kohdistuu tällöin kodin ulkopuolisiin toimiin.

2.3.3 Henkilökohtainen apu ja omainen

Vaikeavammaisen henkilön omainen tai läheinen ei voi toimia häneen työsuhteessa olevana palkattuna henkilökohtaisena avustajanaan, ellei sitä ole erittäin painavasta syystä pidettävä avustettavan edun mukaisena. Rajaus on tarpeellinen, jotta vaikeavammaisen henkilön aktiivinen toimintakyky, oma tahto ja itsemääräämisoikeus toteutuisivat mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti palkatun henkilökohtaisen avun turvin.

Erityisen painava syy voi olla esimerkiksi äkillinen avuntarve vakituisen avustajan sairastuessa tai hänen työsuhteensa päättyessä. Erityisen painava syy voi liittyä myös vamman tai sairauden laatuun. Jo voimassa olevia omaisen tai muun läheisen henkilön kanssa tehtyjä työsopimuksia ei kuitenkaan tarvitse purkaa, jos tilannetta voidaan pitää vaikeavammaisen henkilön edun mukaisena.

Omaisella tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön puolisoa, sisaruksia, lapsia, vanhempia tai isovanhempia. Läheinen on henkilö, joka asuu samassa taloudessa vaikeavammaisen henkilön kanssa (esim. avopuoliso) tai on muutoin lähiyhteisöön kuuluvana jatkuvasti kanssakäymisessä vaikeavammaisen henkilön kanssa arjen eri tilanteissa.

2.3.4 Henkilökohtaisen avun järjestämistavat

Vammaispalvelulain mukaan kunta voi järjestää henkilökohtaista apua seuraavasti:

- 1) korvaamalla vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset työnantajan maksettavaksi kuuluvine lakisääteisine maksuineen ja korvauksiineen sekä muut kohtuulliset avustajasta aiheutuvat välttämättömät kulut;
- 2) antamalla vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalveluiden hankkimista varten sosiaalihoitolain 29 a §:ssä tarkoitetun palvelusetelin, jonka arvo on kohtuullinen; taikka

3) hankkimalla vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalveluita julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta tai järjestämällä palvelun itse taikka sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa.

Kaikkia henkilökohtaisen avun järjestämistapoja voidaan lain mukaan myös yhdistää toisiinsa sekä muihin vammaispalvelulain ja sosiaalihoitolain mukaisiin palveluihin ja tukitoimiin, jos se on tarkoituksenmukaista vaikeavammaisen henkilön palvelusuunnitelmassa määritellyn avuntarpeen mukaan.

Kunnalla on oikeus päättää henkilökohtaisen avun järjestämistavasta asiakkaan yksilölliset olosuhteet, elämäntilanne ja oma tahto huomioiden. Avun järjestäminen on riippuvainen kaupungin palvelurakenteesta ja käytettävissä olevista järjestämistavoista. Loimaan kaupungissa henkilökohtainen apu järjestetään pääsääntöisesti korvaamalla henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset (työnantajamalli). Ostopalvelua voidaan käyttää, mikäli avustajan palkkaaminen ei erityisistä syistä ole mahdollista (esimerkiksi pieni tuntimäärä, työnantajana toimimisen vaikeudet).

Henkilökohtaisen avun toteuttamistapa on ensisijaisesti henkilökohtainen avustaja, jolloin vaikeavammaisen henkilö toimii työnantajana. Lisäksi varsinkin pienten tuntimäärien kyseessä ollessa kunta voi hankkia vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalveluita julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Päätös henkilökohtaisesta avusta sekä sen toteuttamistavasta ja tuntimäärästä tehdään yksilölliseen palvelusuunnitelmaan perustuen.

Kunta voi järjestää henkilökohtaista apua korvaamalla vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat lakisääteiset maksut (työnantajamalli) ja korvaukset sekä muut kohtuulliset, välttämättömät kulut. Ilta- ja viikonlopputyöstä aiheutuvat lisät korvataan, jos ilta- ja viikonlopputyö on vammaisen kannalta välttämätöntä, ja siitä on sovittu vammaispalvelun kanssa.

Henkilökohtaisen avustajan työnantajana on vaikeavammaisen henkilö tai vaikeavammaisen lapsen vanhempi. Työsuhde perustuu avustajan ja vaikea vammaisen henkilön väliseen työsopimukseen eikä henkilökohtainen avustaja ole siis työsuhteessa kaupunkiin. Vaikeavammaisen henkilö hankkii ja palkkaa avustajansa itse ja työnantajana huolehtii itse työnantajalle kuuluvista velvoitteista. Henkilökohtaisen avustajan korvauksen maksaminen edellyttää tällöin, että vaikeavammaisen henkilö pystyy toimimaan työnantajana. Vaikeavammaista henkilöä on tarvittaessa ohjattava ja autettava avustajan palkkaukseen liittyvissä asioissa.

2.4 Kuljetuspalvelut (VpL 8 § 2 mom. ja VpA 4 §, 5 §, 6 §)

Kuljetuspalvelu on tarkoitettu korvaamaan sellaista julkista joukkoliikennettä, joka ei ole vaikeavammaisen käyttäjän kannalta riittävän esteetöntä tai omatoimisesti saavutettavaa. Kuljetuspalvelujen tavoitteena on edistää vaikeavammaisten tasa-arvoa ja toimintamahdollisuuksia.

Kunnan on järjestettävä kohtuulliset kuljetuspalvelut vaikeavammaiselle henkilölle. Vaikeavammaiseksi katsotaan henkilö, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei voi käyttää vammansa tai sairautensa vuoksi julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Kuljetustarpeen tulee johtua

vammasta tai sairaudesta ja niistä aiheutuvan haitan pitää olla pysyvä tai pitkäaikainen. Vammaispalvelulain periaatteiden mukaisesti palvelun olisi luotava vaikeavammaiselle henkilölle mahdollisuus osallistua ikätasoaan vastaavaan asiointi-, harrastus- ja virkistystoimintaan.

Vammaispalveluasetuksen mukaan kuljetuspalveluja on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle siten, että hänellä on mahdollisuus suorittaa välttämättömien työhön ja opiskeluun liittyvien matkojen lisäksi vähintään 18 yhdensuuntaista jokapäiväiseen elämään kuuluvaa asiointi- ja virkistysmatkaa kuukaudessa.

Vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut ovat toissijaisia muun lain perusteella saataviin kuljetuspalveluihin nähden.

Kuljetuspalvelua myönnettäessä otetaan huomioon hakijan yksilölliset tarpeet ja olosuhteet. Kuljetuspalvelumatkoja voidaan myöntää vammaispalveluasetuksessa säädettyä määrää vähemmän, mikäli vaikeavammaisella henkilöllä tai hänen perheellään on auto, johon on saatu vammaisuuden vuoksi taloudellista tukea ja jota vammaisen henkilö käyttää liikkumisessaan.

2.4.1 Asiointi- ja virkistysmatkat

Jokapäiväiseen elämään kuuluvia asiointi- ja virkistysmatkoja ovat vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella tapahtuvat tai lähikuntiin ulottuvat matkat. Kuljetuspalveluja myönnetään Loimaan lisäksi lähikuntiin, joita asukkaan asuinpaikasta riippuen voivat olla Huittinen, Punkalaidun, Urjala, Humppila, Jokioinen, Oripää, Ypäjä, Forssa, Somero, Koski TI, Marttila, Tarvasjoki, Aura, Lieto, Säskylä ja Pöytyä. Kuljetuspalvelua voidaan erillisellä viranhaltijanpääöksellä poikkeustapauksissa myöntää käytettäväksi myös muussa, toiminnalliseksi lähikunnaksi katsotussa kunnassa asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja asiakkaan esittämien erityisten painavien syiden perusteella.

Asiointi- ja virkistysmatkoista peritään maksuasetuksen 6 §:n mukaisesti enintään paikkakunnalla käytössä olevan julkisen liikenteen maksua vastaava maksu.

2.4.2 Työmatkat

Työmatkoja myönnetään työsuhteessa oleville ja yritystoimintaa harjoittaville vaikeavammaisille henkilöille. Työmatkat myönnetään pääsääntöisesti asuinkuntaan tai lähikuntiin ja kunnan korvattavaksi tulevat kohtuulliseksi katsottavat kustannukset. Työmatkoista peritään asiakasmaksuna omavastuu, joka on julkisen liikenteen mukainen maksu.

2.4.3 Opiskelumatkat

Opiskelumatkoja myönnetään opiskeluihin, jotka tähtäävät tutkinnon suorittamiseen tai opiskeluun, joka vahvistaa vaikeavammaisen henkilön ammattitaitoa ja työllistymisedellytyksiä. Opiskelumatkoja myönnetään pääsääntöisesti asuinkuntaan ja lähikuntaan. Opiskelumatkoista peritään asiakasmaksuna omavastuu, joka on julkisen liikenteen mukainen maksu.

2.4.4 Vaikeavammaisten päivätoimintamatkat

Tarvittavat vaikeavammaisten päivätoimintamatkat myönnetään kuljetuspalvelupäätöksen yhteydessä. Päivätoimintamatkojen osalta asiakkaalta peritään kuljetuspalveluiden omavastuuosuuden suuruinen asiakasmaksu.

2.4.5 Kuljetuspalvelun palvelukäytäntöjä

Vaikeavammaisen henkilön saattaja saa matkustaa maksutta. Henkilö, jolla on itsellään käytössä vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut, ei voi toimia toisen saattajana. Asiakkaalla voi olla saattajan lisäksi kyydissä myös muita matkustajia. Tällöin matkan lähtöosoite ja määränpää on oltava sama kuin kuljetuspalveluasiakkaalla. Muu kuin saattaja maksaa asiakasmaksuna maksuasetuksen 6 §:n mukaisesti enintään paikkakunnalla käytössä olevan julkisen liikenteen maksua vastaavan maksun.

Kuljetuspalvelun tarkemmat toimintaohjeet määritellään vammaispalvelun kuljetuspalvelun ohjeissa.

2.5 Palveluasuminen (VpL 8 §, VpA 10 §, 11 §)

Palveluasumisella ja siihen liittyvillä palveluilla ja tukitoimilla mahdollistetaan vaikeavammaisen henkilön suoriutuminen tavanomaisista elämäntoiminnoista mahdollisimman itsenäisesti. Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluontoisesti, vuorokauden eri aikoina tai muuten erityisen runsaasti. Erityistä velvollisuutta palveluasumisen järjestämiseen ei kunnalla ole, mikäli henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein. Palveluasumista myönnetään vaikeavammaisille henkilöille, jotka kykenevät tekemään itsenäisiä ratkaisuja asumiseen ja muuhun jokapäiväiseen elämään liittyvissä asioissa. Päätös palveluasumisesta sekä sen toteuttamistavasta tehdään aina yksilölliseen palvelu-/asiakassuunnitelmaan perustuen.

Palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat vamman tai sairauden vuoksi välttämättömiä asukkaalle jokapäiväiselle, itsenäiselle suoriutumiselle. Kyseessä on aina yksilöllinen palvelukokonaisuus. Palveluasumista voidaan toteuttaa palvelutalossa, palveluasuntoryhmässä tai yksittäisessä asunnossa, joka on vaikeavammaisen omistus- tai vuokra-asunto.

Palveluasumisessa tarvittavat avustajapalvelut voidaan toteuttaa kotihoidon, omaishoidontuen, henkilökohtaisen avustajan ja/tai yksityisen palveluntuottajan avulla. Asumisen turvaamiseksi välttämättömät palvelut ovat vammaispalvelulain 14 §:n mukaan asiakkaalle maksuttomia. Vaikeavammaisen henkilö maksaa itse vuokran, ruuan, lääkekulut ja muut henkilökohtaiset menonsa.

Vammaispalvelulain mukaista palveluasumista järjestetään, mikäli ensisijaisen lainsäädännön mukaiset palvelut eivät ole asiakkaalle riittäviä tai sopivia.

2.6 Vaikeavammaisten henkilöiden päivätoiminta (VpL 8 §, 8b §)

Päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään työikäistä työkyvyttöntä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain (710/1982) 27e

§:ssä tarkoitettuun työtoimintaan ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairau-
den tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin.

Vaikeavammaisten päivätoiminnan tulee olla aktivoivaa ja tavoitteellista toimintaa sekä tukea vaikeavammaisen henkilön itsenäisessä elämässä selviytymistä ja sosiaalista vuorovaikutusta. Päivätoimintaa on järjestettävä palvelusuunnitelmaan kirjatun yksilöllisen tarpeen mukaisesti siten, että vaikeavammaisella henkilöllä on mahdollisuus osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos vaikeavammaisen henkilö kykenee osallistumaan työtoimintaan osa-aikaisesti tai siihen on muu hänestä johtuva syy.

Vaikeavammaisten päivätoiminta on asiakkaalle maksutonta eikä siitä makseta työtoimintarahaa. Asiakas maksaa itse päivätoimintakeskuksen määrittelemän ateriakorvauksen. Tarvittavat vaikeavammaisten päivätoimintamatkat myönnetään kuljetuspalvelupäätöksen yhteydessä. Päivätoimintamatkoista peritään vaikeavammaisten kuljetuspalveluiden omavastuuosuuden suuruinen asiakasmaksu.

3 HARKINNANVARAISET PALVELUT JA TUKITOIMET

(määrärahasidonnaiset palvelut)

Harkinnanvaraisia palveluita ja tukitoimia myönnetään vammaisille henkilöille talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa. Vammaispalvelulaki edellyttää, että määrärahoja näihin palveluihin ja tukitoimiin varataan kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti. Yksilölliset päätökset tehdään ottaen huomioon etuuksien saamisen edellytykset ja kunnan talousarvio.

Määrärahasidonnaisia palveluita ja tukitoimia ovat:

1. Kuntoutusohjaus ja sopeutumisvalmennus
2. Taloudelliset tukitoimet:
 - Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet
 - Liikkumisvälineet, erityisesti korvaus auton hankinta- ja muutostyökustannuksiin
 - Ylimääräiset vaatekustannukset
 - Ylimääräiset erityisravintokustannukset

3.1 Kuntoutusohjaus ja sopeutumisvalmennus (VpL 8 §, VpA 15 §)

Sopeutumisvalmennukseen kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi. Sopeutumisvalmennusta järjestetään vammaiselle henkilölle ja/tai hänen omaiselleen yksilöllisesti (esim. neuropsykiatrinen valmennus, autismiohjaus) tai kurssimuotoisena. Toimintaa toteutetaan määrärahojen puitteissa. Kurssimuotoisessa sopeutumisvalmennuksessa ovat etusijalla paikalliset kurssit, kuten lasten tukiviittomien ryhmäopetuskurssit.

Sopeutumisvalmennuksena järjestetään ensisijaisesti kommunikaatio-opetusta (esim. viittomakommunikaatio, pistekirjoitus, tukiviittomien opetus, Bliss-symbolit) ja itsenäisten elämäntaitojen opetusta ja valmennusta (esim. asumisvalmennus, liikkumistaidonohjaus). Sopeutumisvalmennuksena voidaan korvata myös oppimateriaalikustannukset.

Ennen sopeutumisvalmennuksen järjestämistä selvitetään mahdolliset ensisijaiset tukimuodot. Mikäli palvelu katsotaan terveydenhuollon toiminnaksi, ei palveluja myönnetä vammaispalveluna.

Sopeutumisvalmennuksena ei tueta loma- tai virkistystoimintaa.

Kuntoutusohjaukseen kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä ohjaaminen sekä vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvistä erityistarpeista tiedottaminen.

Kuntoutusohjausta järjestää pääasiassa erikoissairaanhoido osana lääkinnällisen kuntoutuksen palveluja (esimerkiksi Turun yliopistollisen sairaalan kuntoutusohjaajat). Kuntoutusohjaajia työskentelee myös eri vammaisjärjestöissä.

Vammaispalvelujen omana toimintana johtava ohjaaja ja sosiaaliohjaaja tekevät asiakkaille palveluohjausta, joka tarkoittaa palvelutarpeen kartoittamista, palvelusuunnitelman tekemistä ja päivittämistä sekä asiakkaan tiedottamista.

3.2 Taloudelliset tukitoimet

Vammaiselle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisista tukitoimista sekä ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän vaatetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta.

3.2.1 Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet (VpL 9 §, VpA 17 §)

Vammaispalvelulain tarkoittamaa taloudellista tukea päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittaviin välineisiin, koneisiin ja laitteisiin voidaan myöntää vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa vuoksi liikkumisessa, viestinnässä ja henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnassa ja jotka eivät kuulu lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattaviin apuvälineisiin. Myönnettävän välineen tulee edistää vammaisen henkilön itsenäistä suoriutumista ja olla hänelle tarpeellinen päivittäisissä toiminnoissa. Korvattavia välineitä voivat olla harrastuksen mahdollistavat erityisvälineet ja lisävarusteet, kodinkoneet, kommunikaatiomahdollisuuksia lisäävät viestintävälineet sekä liikkumisvälineet.

Välineiden, koneiden ja laitteiden korvaaminen on tarkoituksenmukaista silloin, kun niiden avulla mahdollistuu vammaisen henkilön omatoiminen suoriutuminen päivittäisistä toiminnoista. Olennaista on, että väline/kone/laite on nimenomaan henkilön vamman tai sairauden vuoksi tarpeellinen. Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan.

3.2.2 Liikkumisvälineet, erityisesti korvaus auton hankinta- ja muutostyökustannuksiin

Taloudellista tukea auton hankintaan ja vamman vaatimiin auton lisälaitteisiin sekä auton välttämättömiin muutostöihin voidaan myöntää silloin, kun vammaisen henkilö ei voi käyttää vammansa tai sairautensa vuoksi julkisia joukkoliikennevälineitä.

Autoavustuksen myöntämisellä tuetaan vaikeavammaisen henkilön opiskelua, työssäkäyntiä tai vaikeavammaisen lapsen jokapäiväisiä kuljetusmahdollisuuksia. Korvauksen saaminen edellyttää, että hakija on vaikeavammaisen, kuljetustarve on säännöllinen ja päivittäinen, apuvälineiden käyttö on säännöllistä sekä muut vammaan, sairauteen tai sosiaaliseen elämään liittyvät perustelut oman auton tarpeesta. Autoavustuksen myöntämisen seurauksena kuljetuspalveluiden kustannukset vähenevät oleellisesti. Kuljetuspalvelumatkojen määrää voidaan vähentää autoavustuksen myöntämisen jälkeen.

Hakeminen: Autoavustusta hakiessa asiakkaan tulee toimittaa hakemuksen liitteenä enintään vuoden vanha lääkärintlausunto, kirjallinen kustannusarvio autosta, kustannusarviot vamman tai sairauden johdosta välttämättömistä lisälaitteista ja arvio niiden muutostöiden kustannuksista, autoliikkeen tai muun tahon tekemä arvio vanhan auton hyvityksestä, ennakkoveropäätös autoveron palautuksesta, päätökset muista auton hankintaan myönnettyistä avustuksista tai korvauksista sekä muut perustelut autoavustuksen myöntämiselle.

Myöntämisperusteet: Hyvinvointivaliokunnan päätöksen mukaisesti autoavustusta myönnetään erityisen painavista syistä ensisijaisesti nuorelle tai työikäiselle vaikeavammaiselle henkilölle, mikäli auton voidaan katsoa olevan välttämätön jokapäiväiseen liikkumiseen ja kuljettamiseen liittyvien tarpeiden perusteella.

Autoavustus myönnetään vain kerran. Avustus myönnetään vain erityisen painavasta syystä vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen perheelle auton hankintaan. Ensisijaisina tukitoimina korvataan lapsen vamman tai sairauden johdosta tarpeelliset lisävarusteet.

Tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon hakijan vamman tai sairauden aiheuttaman tarpeen oleellinen muutos. Korvauksena voidaan suorittaa puolet kohtuuhintaisen auton hankkimisesta aiheutuneista todellisista kustannuksista, kuitenkin enintään 3.000€:a. Korvauksen kohtuullisuus määritellään aina asiakaskohtaisesti ottaen huomioon vamman tai sairauden edellyttämä tarve. Vähennyksinä huomioon otetaan autoveronpalautus, vanhasta autosta saatava hyvitys sekä muu mahdollinen tuki.

Autoon voidaan käytössä olevien määrärahojen puitteissa korvata vamman ja sairauden edellyttämät välttämättömät lisälaitteet. Niihin liittyvät asennustyöt korvataan kokonaan, kuitenkin käytössä olevat määrärahat huomioon ottaen. Auton huoltokustannukset, korjaukset ja talvi/kesärenkaat eivät kuulu autoavustuksen piiriin.

Lisälaitteiden korjaus- ja huoltokustannusten korvaus arvioidaan tapauskohtaisesti määrärahojen puitteissa.

Muihin liikkumisvälineisiin voidaan myöntää puolet kustannuksista, mikäli voidaan katsoa, että se oleellisesti helpottaa vaikeavammaisen henkilön liikkumista.

3.2.3 Ylimääräiset vaatekustannukset (VpL 9 §, VpA 18 §)

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräisiä vaatetuskustannuksia, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista huomattavasti suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita.

Vaateavustuksella pyritään korvaamaan sellaisia ylimääräisiä vaatteiden hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia, joita muulla väestöllä ei ole. Vammaisen henkilön tulee antaa selvitys vamman tai sairauden aiheuttamista ylimääräisistä vaatekustannuksista. Ylimääräiset vaatetuskustannukset korvataan tositteita vastaan.

3.2.4 Ylimääräiset ravintokustannukset (VpL 9 §, VpA 19 §)

Ylimääräisiä erityisravintokustannuksia voidaan korvata, mikäli vammaisen henkilö joutuu vammasta johtuen käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti erityisravintovalmisteita ja hänelle aiheutuu siitä huomattavia lisäkustannuksia, joihin hän ei saa korvausta muun lain nojalla. Hakijan tulee antaa selvitys ylimääräisistä ravintokustannuksista ja osoittaa niiden tarve lääkärintodistuksella.

4 ASIAA KOSKEVAT SÄÄDÖKSET JA OHJEET

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987)

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (759/1987)

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta, HE 166/2008 vp.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)